



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti



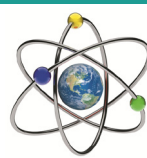
№10(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



*Elektron nashr. 490 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli oliy ta'lim boshqaruvida kommunikativ kreativlikni rivojlantirishning tashkiliy pedagogik mexanizmi	10
Mamatova Xilola Muxiddinovna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari: tizimli tahlil va strategik yondashuvlar	14
Zamira Nishanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon etish ko'nikmalarini shakllantirish	17
Abdug'afforova Navbahoroy Botirjon qizi	
Raqamli sivilizatsiya davrida oliy ta'limda axborot-analitik kompetensiyani shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	22
Oybek Davlatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining ahamiyati	27
Bekmuhammedova Muhliisa Abdusattarovna	
Jaloliddin Rumiy asarlarida komil inson va shaxsiy kamolot masalalari	33
Qodirova Madina Odiljon qizi	
Interfaol ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	37
Ergasheva Shaxnoza Baxtiyor qizi	
Rhythmic Gymnastics: a Harmony of Art and Sport	42
Hurshida Murzoyeva	
Sport to'garaklari mashg'ulotlarining talaba-yoshlar jismoniy rivojlanishiga ta'siri	46
Jabborova Sevara Asroqul qizi	
Inklyuziv ta'lim sub'yektlari hamkorligini boshqarishning innovatsion pedagogik mexanizmlari	51
Kuranboyeva Ozoda Xakimovna	
Maktabdan tashqari ta'lim muhitining o'quvchilar ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillari	57
Mexriniso Nosirova	
Yangi O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning rivojlanish istiqbollari	61
Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi	
Integrating Culture in Language Teaching and Developing Intercultural Tolerance: Pedagogical Approaches and Classroom Implications	65
Tairova Ruzakhon Umidbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish texnologiyalari	71
Tursunbayeva Yulduz	
Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim muhitining pedagogik-psixologik nazariy asoslari	75
Xakimov Utkirbek Ilhomjon o'g'li	
O'zbek xalq cholg'ulari orkestri ijrochiligi san'atining rivojlanish tarixi va uning pedagogik ta'limdagi o'rni ...	79
Miskinova Sabina Ziyadxon qizi	
Преодоление узбекско-русской лингвокультурной интерференции при текстоворждении студентов-филологов: методический аспект	85
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи	
Инновационные методы преподавания русского языка в вузах Узбекистана: развитие коммуникативной и речевой компетенции учащихся	91
Шокаримова Камола Абдуллаевна	



Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari....	98
<i>Yakubjonov Xasan Qahramonovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	103
<i>Umarov Xusniddin Egamboyevich</i>	
Sport maktabi o'quvchilarida yengil atletika intervalli mashg'ulotlari yordamida chidamlilikni oshirish	107
<i>Shuxrat Xudoyberdiyev Mamayusupovich, Abduqahhorov Nuriddin Xabibulloyevich</i>	
O'zbek va jahon adabiyoti matnlarini qiyosiy tahlil qilishda sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining o'rni	112
<i>Sodikova Makhliyo</i>	
Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan harbiy tarbiya metodlari	117
<i>A'zamov Inom Salimjonovich</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining inklyuziv ta'lim sharoitida o'quvchilar bilan ishlashda STEAM yondashuvidan foydalanish metodikasini takomillashtirish	121
<i>Abidjanova Vasila To'likinovna</i>	
Kommunikativ topshiriqlar asosida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning metodik imkoniyatlari	129
<i>Prenova Gulsara Barlikbayevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik nutqiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari	134
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Kasbiy ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish	138
<i>Ne'matova Zarina Furqat qizi</i>	
Kimyoning asosiy tushuncha va qonunlarini aksiomatik asosda talqin qilishning ilmiy-pedagogik ahamiyati	141
<i>Kamolova Nargiza Ibragimovna</i>	
Моделирование процесса формирования патриотизма у курсантов на основе культурного наследия казахской и узбекской интеллигенции	147
<i>Малдыбаев Куандик Бекбауович</i>	
Bo'lajak tarjimonlarda mumtoz asarlardagi leksik-frazeologik birliklarni tarjima qilish kompetensiyasini shakllantirish ("Firdavs ul-iqbol" asari misolida)	152
<i>Borasulova Dilnoza Dilmurodjon qizi</i>	
WHY I+1 is Not the ZPD: Reassessing Input-Based and Sociocultural Accounts of EFL Development	155
<i>Sattarova Zulxumor Nodirbek kizi</i>	
Лингвометодическая компетенция учителя русского языка: генезис понятия и структура в современной педагогической науке	159
<i>Икрамова Мунира Маруфжановна</i>	
Kasbiy axloq va pedagogik madaniyat masalasini tadqiq etishda ilmiy tadqiqot metodlarining o'rni va vazifalari	163
<i>Kazakov Shavkat Norgobilovich</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutq faoliyatida ijtimoiy muhitning psixologik roli	168
<i>Shadiyev Feruz Djaxonovich</i>	
Intellektida nuqsoni bo'lgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning so'z boyligini boyitishda o'yin texnologiyasidan foydalanish	173
<i>Xolmuxamedova Zilola Azimovna</i>	
PIRLS xalqaro baholash dasturida matn bilan ishlashning asosiy turlari va ularni boshlang'ich ta'limda qo'llash metodikasi	178
<i>Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna</i>	
Ona tili ta'limida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish	183
<i>Toshmatova Yulduz Olloqulovna</i>	
Kompetentlikka asoslangan ta'limda pedagogning kasbiy madaniyatining o'rni	190
<i>Xojamov Ilhomjon Rahmonaliyevich</i>	

Boshlang'ich ta'limda darslik va o'quv lug'atlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning lingvistik-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	195
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning integrativ-metodik modelini takomillashtirish	201
Ataboyeva Muxlisa Azimjon qizi	
Raqamli ta'lim nazariyasi va metodikasi asosida oliy ta'lim pedagoglarining kasbiy faoliyatini takomillashtirish	209
Choriyeva Lobar Fayzullo qizi, Safarov Azamat Rasul o'g'li	
Inklyuziv ta'limda o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos pedagogik yondashuvlarni tashkil etish	214
Avazova Ozoda Ashurali qizi	
Integrativ yondashuv asosida talabalarining kreativ faoliyatini rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari ...	219
Abdusabirova Laylo Azizjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining imloviy savodxonligini oshirish usullari	224
Ashurova Zilolaxon Baxodir qizi	
Boshlang'ich ta'limda Jeopardylabs platformasi asosidagi o'yin-topshiriqlarning dars samaradorligidagi ahamiyati	229
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Tasviriy san'at talabalarida perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	233
Bazarova Muyassarxon Maxamadyusubovna	
What Trainee English Teachers Notice in AI-Generated Assessment Tools: Fault Detection in Two Tesol Cohorts	238
Dildora Kdirbayeva	
Zamonaviy didaktik vositalar asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmi	246
Ergasheva Ma'mura Suyunovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" milliy o'quv dasturi asosida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashning pedagogik asoslari	250
Ergasheva Umrinisso Komilovna	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari ...	254
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Parent Preparation for Meaningful Participation in Inclusive Education	258
Muazzam Bakhtierovna Abdurakhmanova	
Oliy ta'limning nofilologik yo'nalishlarida til ta'limi darsliklari mazmunini bosqichma-bosqich loyihalash	262
Muxamedova Muhlisa Avazjon qizi	
Interyer dizayn ta'limida sun'iy intellekt: bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi	268
Rustamov Kamoliddin Ziyodulla o'g'li	
Differences Between Professional and Amateur Boxing	273
Shuhrat Dilmuradov	
Лингводидактический потенциал интерактивного обучения в развитии речевой компетенции пятиклассников	277
Ергашева Эльвира Владимировна	
Теория, метод и профессиональное действие: пути модернизации дисциплины "Методика преподавания родного языка" в педагогическом вузе	281
Шоира Баймурадовна Бабаева	
Yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kognitiv-grafomotor mashqlar tizimi	285
Rashidova Saida Ravshonbek qizi	
4-sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	289
To'xtaxo'jayeva Shaxnoza Muhammadumar qizi	



Ingliz tilini o'qitishda formativ baholash tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari	294
<i>Allayarova Muhabbat Xudayarovna</i>	
Pedagogical Conditions for Establishing an Integrative Approach to Developing Students' Didactic Competence	300
<i>Orazova F. O.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida empatik liderlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	306
<i>Umarova Moxinur Shukuroxunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik faoliyatini metodik loyihalashning zamonaviy holati va mavjud muammolari.....	312
<i>Temirova Shahloxon Xoshimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv-lingvodidaktik asoslari	317
<i>Abdullayeva Dilovar Bahrullayevna</i>	
"Avesto" ta'limotida ma'naviy-axloqiy qarashlarning pedagogik xususiyatlari	321
<i>Aliyev Islambek Tursinbayevich, Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi</i>	
O'quvchilarda milliy tuyg'ularni shakllantirishning ilmiy – pedagogik asoslari	326
<i>Begmatova Nasiba Safarbayevna</i>	
Fizikadan nostandart va olimpiada masalalarini yechish orqali o'quvchilarning muhandislik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	330
<i>Jo'rayev Farxod Isroilovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda divergent-kasbiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari.....	338
<i>Xolbo'tayeva Dilfuza Usmon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vaqtni boshqarish kompetensiyalarini shakllantirishda mustaqil ta'lim topshiriqlarining pedagogik imkoniyatlari.....	346
<i>Norova Nargiza Xalmamat qizi</i>	
Katta yoshdagi ayollarda metabolik salomatlikni yaxshilashga yo'naltirilgan sog'lomlashtiruvchi jismoniy mashg'ulotlar metodikasi	350
<i>Ruziyeva Raxima Bobojonovna</i>	
Technology-Integrated English Writing Instruction: a Tpack-Based Approach to Competence Development.....	357
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	
Disleksiyali o'quvchilar bilan individual ishlashning psixologik-pedagogik asoslari	362
<i>Toshpo'latova Go'zal Fayzullo qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini jismoniy va ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda o'lkashunoslik-turistik faoliyatning integrativ pedagogik modeli (Qashqadaryo viloyati misolida).....	366
<i>Yodgorov Mansurjon Abduraximovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan ingliz tili ta'limida foydalanishning ahamiyati	372
<i>Buriyeva Zarnigor Tolibjonovna</i>	
Ko'p qirrali figuralarni o'rgatishda raqamli platformalardan yoki dasturlardan o'rganish metodikasi	376
<i>Uraimova Durdona Baxodirjon qizi</i>	
O'zbekiston va Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim tizimida maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish	381
<i>Jamolov Fazliddin Nuriddin o'g'li</i>	
Sun'iy intellektli o'quv vositalarini yaratuvchi ta'lim muhitlarining qiyosiy tahlili.....	387
<i>Sadikova Dilshoda Aminjon qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarida mediatarbiya orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi...	392
<i>Umirzoqova Malika Mamadi qizi</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarining liderlik kompetentligini raqamli kollaborativ faoliyatda rivojlantirish bo'yicha xorijiy yondashuvlar.....	397
<i>Sanayeva Sogdiana Ziyadullayevna</i>	

Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli ijodkorlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	403
<i>Sotbarova Dilfuza Ilhom qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida produktiv muloqot ko'nikmalarini akmeologik yondashuv va storytelling texnologiyasi asosida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	409
<i>Turdiyeva Feruza Sobirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida individual yondashuvning yetishmasligi va ta'lim sifatiga ta'siri.....	417
<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna, Mannopova Nilufar Ziyovuddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagogik baholash va psixologik tashxis: farqlanishi va tarbiyachi kasbiy vakolatining chegaralari	422
<i>Зайнутдинова Дилобар Нуритдиновна</i>	
Geometriya o'qitish metodikasini takomillashtirishda turk geometriyasi masalalarini yechish usullaridan foydalanishning ahamiyati.....	429
<i>Imomnazarova Nurjaxon Toktaboyevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	436
<i>Otahanova Manzura G'ofurovna</i>	
Predikativlik - umumlingvistik qonuniyat (ingliz, fransuz va o'zbek tillari misolida).....	441
<i>Kurbanova Raxima Abdullayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning ahamiyati	450
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Badiiy matnlar asosida talabalarling lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	455
<i>Ochilxonov Abduljalolxon Davron o'g'li</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida oilaviy omilning ijtimoiy-psixologik ahamiyati.....	461
<i>Turdimatova Elnoz Erkinjon qizi</i>	
Pedagogik amaliyot pedagogik otm talabasi uchun ijtimoiy, kasbiy moslashuv maktabi sifatida	465
<i>Choriyeva Mehribonu Baxtiyor qizi</i>	
Implementing Competency-Based Education (CBE) in English Language Teaching: Principles, Frameworks, and Performance-Based Assessment.....	470
<i>Erkinova Lutfiya Quدراتovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy-pedagogik madaniyatni rivojlantirish texnologiyasi	474
<i>Giyasova Mushtariy Abdiganiyevna</i>	
Ta'lim samaradorligini ta'minlashda axborot ta'lim resurslari imkoniyatlari.....	477
<i>Qurbonova Nafisa Ilxom qizi, Meyliyeva Shahodat Ulug'bek qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.....	481
<i>Umarova Marg'uba Ulug'bek qizi</i>	
Alaliyali bolalarda nutqkompetensiyasini rivojlantirishning neyrokognitiv multimodal texnologiyalari	485
<i>Usarova Madina Odil qizi</i>	



BADIIY MATNLAR ASOSIDA TALABALARNING LINGVOMADANIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART- SHAROITLARI



Ochiixonov Abdusalolxon Davron o'g'li
English teacher at School No. 23 in Jizzakh City

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz tilini o'qitish jarayonida badiiy matnlardan foydalanish asosida talabalarning lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari tadqiq etiladi. Tadqiqotning dolzarbligi zamonaviy xorijiy til ta'limida talabaning faqat lingvistik bilim va ko'nikmalarini emas, balki til birliklarida ifodalangan madaniy ma'nolarni anglash, badiiy matnning lingvomadaniy mazmunini interpretatsiya qilish, turli madaniyatlarni qiyoslash va o'zlashtirilgan bilimlarni kommunikativ vaziyatlarda qo'llash qobiliyatlarini rivojlantirish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotda lingvomadaniy yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv, kommunikativ-faoliyat yondashuvi hamda badiiy matnga asoslangan ta'lim tamoyillari metodologik asos sifatida belgilandi. Ilmiy adabiyotlarning qiyosiy-nazariy tahlili asosida badiiy matnlarning lingvomadaniy salohiyati va uni ta'lim jarayonida ro'yobga chiqarish mexanizmlari aniqlashtirildi. Tadqiqot natijasida talabalarning lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishning o'zaro bog'liq to'rtta pedagogik shart-sharoiti: mazmuniy, metodik, pedagogik-psixologik hamda tashkiliy-texnologik shart-sharoitlar asoslandi. Shuningdek, badiiy matn bilan ishlashning "aniqlash - interpretatsiya - qiyoslash - kommunikativ qo'llash - refleksiya" ketma-ketligiga asoslangan metodik mexanizm taklif etildi. Tadqiqot natijalari ingliz tilini o'qitishda badiiy matnlarning lingvomadaniy imkoniyatlarini tizimli ravishda amalga oshirish va kelgusida pedagogik tajriba-sinov asosida metodik model ishlab chiqish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: badiiy matn, lingvomadaniy kompetensiya, lingvomadaniyatshunoslik, ingliz tili ta'limi, pedagogik shart-sharoitlar, lingvomadaniy birlik, madaniy konsept, badiiy interpretatsiya, madaniyatlarga taqqoslash, oliy ta'lim.

Abstract: This article examines the pedagogical conditions for developing students' linguocultural competence through the use of literary texts in English language teaching. The relevance of the study is determined by the growing need to develop not only students' linguistic knowledge and communicative skills but also their ability to understand cultural meanings encoded in language, interpret the linguocultural content of literary texts, compare different cultural perspectives, and apply acquired knowledge in communicative contexts. The methodological framework of the study is based on linguocultural, competence-based, communicative-activity and text-centred approaches. Through a theoretical and comparative analysis of relevant scholarly literature, the linguocultural potential of literary texts and the mechanisms for implementing this potential in the educational process are clarified. The study identifies and theoretically substantiates four interrelated pedagogical conditions for developing students' linguocultural competence: content-related, methodological, psychological-pedagogical, and organisational-technological conditions. Furthermore, a methodological mechanism for working with literary texts is proposed based on the sequence of identification, interpretation, comparison, communicative application, and reflection. The findings may serve as a theoretical and methodological basis for developing a comprehensive methodology for enhancing students' linguocultural competence through literary texts and for its subsequent empirical validation through pedagogical experimentation.

Key words: literary text, linguocultural competence, linguocultural studies, English language teaching, pedagogical conditions, linguocultural unit, cultural concept, literary interpretation, intercultural comparison, higher education.



Аннотация: В статье рассматриваются педагогические условия развития лингвокультурной компетенции студентов посредством использования художественных текстов в процессе обучения английскому языку. Актуальность исследования обусловлена необходимостью формирования у студентов не только языковых знаний и коммуникативных умений, но и способности понимать культурные значения языковых единиц, интерпретировать лингвокультурное содержание художественного текста, сопоставлять различные культуры и применять полученные знания в коммуникативных ситуациях. В качестве методологической основы исследования определены лингвокультурологический, компетентностный, коммуникативно-деятельностный и текстоцентрический подходы. На основе теоретического и сравнительного анализа научной литературы уточнены лингвокультурный потенциал художественного текста и механизмы его реализации в образовательном процессе. В результате исследования обоснованы четыре взаимосвязанных педагогических условия развития лингвокультурной компетенции студентов: содержательное, методическое, психолого-педагогическое и организационно-технологическое. Предложен методический механизм работы с художественным текстом, основанный на последовательности «выявление - интерпретация - сопоставление - коммуникативное применение - рефлексия». Результаты исследования могут служить теоретико-методической основой для разработки методической модели развития лингвокультурной компетенции студентов посредством художественных текстов и ее последующей экспериментальной проверки.

Ключевые слова: художественный текст, лингвокультурная компетенция, лингвокультурология, обучение английскому языку, педагогические условия, лингвокультурная единица, культурный концепт, интерпретация, межкультурное сопоставление, высшее образование.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida xorijiy tilni o'qitish jarayonining mazmuni faqat grammatik, leksik va fonetik bilimlarni shakllantirish bilan cheklanmay, til va madaniyatning o'zaro munosabatini anglashga yo'naltirilmoqda. Til muayyan xalqning tarixiy tajribasi, ijtimoiy qadriyatlar, dunyoqarashi va madaniy xotirasini aks ettiruvchi murakkab tizim sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli xorijiy tilni samarali egallash jarayonida ushbu tilda ifodalanagan madaniy ma'nolarni tushunish ham muhim metodik vazifalardan biri hisoblanadi. Badiiy matnning ta'limiy imkoniyati uning faqat estetik xususiyatlari bilan emas, balki til va madaniyatni yaxlit kontekstda namoyon etishi bilan belgilanadi. Lingvomadaniy yondashuv nuqtayi nazaridan til birliklari muayyan madaniy tajribani aks ettiruvchi vositalar sifatida talqin qilinadi.

Shunday ekan, badiiy matnni ingliz tilini o'qitish jarayoniga shunchaki o'qish materiali sifatida kiritishning o'zi yetarli emas. Uning lingvomadaniy salohiyatini pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etish, talabaning matndagi madaniy birliklarni aniqlashi, ularni interpretatsiya qilishi, o'z madaniy tajribasi bilan qiyoslashi va kommunikativ faoliyatda qo'llashi uchun tegishli pedagogik shart-sharoitlarni yaratish talab etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Lingvomadaniy kompetensiya masalasining nazariy ildizlari til va madaniyat o'rtasidagi munosabatni o'rganuvchi lingvomadaniyatshunoslik bilan bevosita bog'liq. Vorobyovning fikricha, lingvomadaniyatshunoslik til va madaniyatni "lingvokulturemalar" tizimi sifatida yaxlit va tizimli o'rganishga yo'naltirilgan ilmiy yo'nalishdir [18, 4]. Bu yondashuv badiiy matnni o'rganishda alohida til birliklarining ortida turgan madaniy mazmunni aniqlash uchun muhim metodologik asos yaratadi. Teliya lingvomadaniy yondashuvda madaniyatning til belgisi orqali ifodalanishi masalasiga e'tibor qaratadi [17, 214]. Bu fikr badiiy matndagi frazeologizmlar, metaforalar, ramzlar va boshqa madaniy markirovkalangan birliklarni tahlil qilishning nazariy asosini tashkil etadi.

Xorijiy til ta'limida madaniy komponentning ahamiyati Kramsch tomonidan keng tadqiq etilgan. Olim til o'qitish jarayonida kontekst va madaniyatning o'zaro aloqadorligini asoslaydi. Context and Culture in Language Teaching asarida badiiy matn, autentik matn va madaniy kontekst masalalari alohida boblarda ko'rib chiqilgan [10, 130].

Byram xorijiy til ta'limida madaniyatlararo kompetensiyani bilim, munosabat, interpretatsiya va o'zaro aloqaga asoslangan ko'p komponentli tizim sifatida ko'radi [1, 34]. Maqolada lingvomadaniy kompetensiya va madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya sinonim sifatida qabul qilinmaydi. Bizning yondashuvimizda lingvomadaniy kompetensiyaning asosiy obyekti - til orqali ifodalanagan madaniy ma'nolarni anglash va interpretatsiya qilishdir.

Badiiy adabiyotning xorijiy til ta'limidagi imkoniyatlari Lazar [12], Collie va Slater [4], Duff va Maley [8], Carter va Long [3] kabi tadqiqotchilar tomonidan ishlab chiqilgan. Lazar adabiy matnlarni tanlash, ularning janriy xususiyatlarini hisobga olish va ularni til ta'limi jarayoniga metodik jihatdan integratsiya qilish masalalarini yoritadi [12, 20].

Collie va Slater esa badiiy adabiyotdan foydalanishda o'qituvchi uchun amaliy topshiriqlar va mashqlar tizimini taklif qilgan [4, 202]. Shunday qilib, mavjud tadqiqotlar uch asosiy yo'nalishda rivojlangan:

- til va madaniyatning o'zaro aloqasi;



- xorijiy til ta'limida madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish;
- badiiy adabiyotdan xorijiy til ta'limida foydalanish.

Biroq ushbu uch yo'nalishning kesishgan nuqtasida - oliy ta'lim talabalarining lingvomadaniy kompetensiyasini aynan badiiy matnlar asosida rivojlantirish uchun pedagogik shart-sharoitlarning yaxlit tizimini ishlab chiqish masalasi alohida tadqiqot obyekti sifatida yanada chuqurroq asoslashni talab qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini quyidagi yondashuvlar tashkil etadi:

1. **Lingvomadaniy yondashuv** - mazkur yondashuv til birliklarini ular ifodalovchi madaniy mazmun bilan birgalikda o'rganishni nazarda tutadi.
2. **Kompetensiyaviy yondashuv** - talabaning lingvomadaniy bilimlarni shunchaki egallashi emas, balki ularni interpretatsiya, qiyoslash va kommunikativ faoliyatda qo'llay olishi asosiy natija sifatida belgilanadi.
3. **Kommunikativ-faoliyat yondashuvi** - lingvomadaniy bilimlar faol kommunikativ topshiriqlar orqali amaliy ko'nikmaga aylantiriladi.
4. **Matnga yo'naltirilgan yondashuv** - badiiy matn lingvomadaniy mazmunni o'zida mujassamlashtiruvchi asosiy ta'limiy resurs sifatida qoraladi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi: ilmiy adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, qiyosiy tahlil (ingliz va o'zbek madaniy birliklarini qiyoslash), kontent tahlil (badiiy matnlardagi lingvomadaniy birliklarni aniqlash), pedagogik modellash (metodik mexanizm/modelni ishlab chiqish), umumlashtirish, tizimlashtirish, lingvomadaniy tahlil (birlikning madaniy ma'nosini ochish), kontekstual tahlil, metodik interpretatsiya.

TAHLIL VA NATIJALAR

Badiiy matnning lingvomadaniy imkoniyati uning til, madaniyat va inson tajribasini birlashtirish xususiyatida namoyon bo'ladi. Badiiy matnda quyidagi birliklar lingvomadaniy axborot tashuvchisi bo'lishi mumkin: realiyalar, frazeologizmlar, metaforalar, ramzlar, tarixiy referensiyalar, antroponimlar, toponimlar, mifologik obrazlar, madaniy konseptlar, urf-odat va marosimlar, ijtimoiy munosabatlarni bildiruvchi birliklar.

Shuning uchun badiiy matnni o'qish jarayonida talaba uch xil darajadagi faoliyatni amalga oshirishi kerak:

- lingvistik daraja - "Bu birlik nimani anglatadi?"
- lingvomadaniy daraja - "Bu birlik qanday madaniy ma'noni ifodalaydi?"
- qiyosiy-kommunikativ daraja - "Bu ma'no mening madaniy tajribamda qanday ifodalanadi?"

Aynan uchinchi daraja oddiy lug'aviy tushunishdan lingvomadaniy kompetensiyaga o'tishni ta'minlaydi.

Lingvomadaniy kompetensiyaning tarkibiy tuzilishi

Tadqiqotda lingvomadaniy kompetensiyani quyidagi tarkibiy qismlar asosida talqin qilish taklif etiladi (1-jadval).

1-jadval: Talabalarining lingvomadaniy kompetensiyasi komponentlari va ularning asosiy ko'rsatkichlari

Komponent	Ko'rsatkich
Bilim	Til va madaniyatga oid ma'lumotlarni bilish
Lingvomadaniy	Madaniy markirovkalangan birliklarni anglash
Interpretativ	Madaniy ma'nolarni kontekstda sharhlash
Qiyosiy	Ingliz va o'zbek madaniyatlarini qiyoslash
Kommunikativ	Madaniy bilimlardan muloqotda foydalanish
Refleksiv	O'z madaniy qarashlarini qayta anglash

Bu yerda Byramning madaniyatlararo modelidagi bilim, munosabat, interpretatsiya va madaniy anglash komponentlari nazariy jihatdan foydali asos bo'lib xizmat qiladi [1, 34].

Biroq maqolaning yangiligi shundaki, mazkur komponentlar badiiy matnning lingvomadaniy imkoniyatlari bilan bevosita bog'lanadi.



Badiiy matnlarni tanlashning pedagogik mezonlari

Badiiy matnni tanlash pedagogik shart-sharoitlarning birinchi bosqichidir. Bunda quyidagi mezonlar taklif qilinadi:

1. **Lingvomadaniy mazmun mezon** - matnda madaniyatga oid mazmun yetarli darajada mavjud bo'lishi kerak.
2. **Autentiklik mezon** - matn tabiiy til va madaniy kontekstni aks ettirishi lozim.
3. **Til darajasiga moslik mezon** - matn talabaniy til kompetensiyasiga haddan tashqari murakkab bo'lmasligi kerak.
4. **Interpretativ imkoniyat mezon** - matn faqat faktik ma'lumot emas, balki turli talqinlar uchun material berishi lozim.
5. **Qiyosiylik mezon** - matn mazmuni ingliz va o'zbek madaniyatlarini qiyoslash imkonini berishi kerak.
6. **Didaktik qiymat mezon** - matn asosida savol, munozara, loyiha, rolli o'yin yoki yozma topshiriq yaratish mumkin bo'lishi kerak.

Bu jihat Lazar tomonidan ilgari surilgan adabiy matnlarni tanlash va baholash masalalari bilan uyg'unlashadi [12, 20].

Lingvomadaniy kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari

Tadqiqotning asosiy ilmiy natijasi sifatida to'rtta o'zaro bog'liq pedagogik shart-sharoit taklif qilinadi.

Birinchi shart-sharoit: mazmuniy - o'quv materiali tarkibiga lingvomadaniy salohiyatga ega badiiy matnlarni tizimli ravishda kiritish. Bu shart quyidagilarni nazarda tutadi: matn → madaniy birlik → madaniy mazmun → interpretatsiya.

Ikkinchi shart-sharoit: metodik - badiiy matn bilan ishlash bosqichma-bosqich tashkil etilishi kerak: Pre-reading → While-reading → Post-reading.

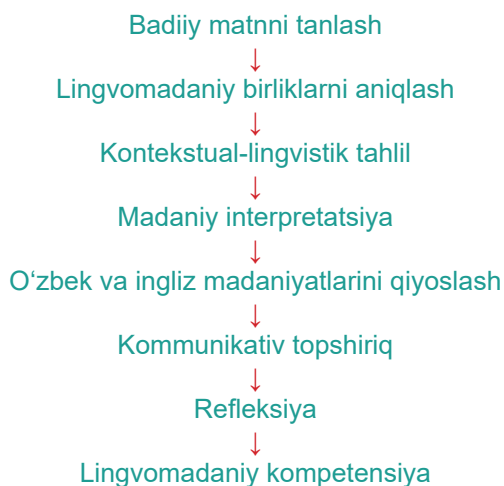
- Bunda Pre-reading: mavjud madaniy bilimlarni faollashtirish;
- While-reading: lingvomadaniy birliklarni aniqlash;
- Post-reading: interpretatsiya, qiyoslash va kommunikativ qo'llash.

Uchinchi shart-sharoit: pedagogik-psixologik - talabaga mustaqil fikrlash, turli interpretatsiyalarni bildirish, boshqa madaniyatni xolis o'rganish, o'z madaniy tajribasi bilan qiyoslash, stereotiplarni tanqidiy ko'rib chiqish imkonini beruvchi ta'limiy muhit yaratilishi kerak.

To'rtinchi shart-sharoit: tashkiliy-texnologik - badiiy matnlar bilan ishlashni multimedia, elektron lug'atlar, raqamli matnlar, audiokitoblar, elektron korpuslar, taqdimotlar, interaktiv platformalar bilan uyg'unlashtirish talab etiladi.

Taklif etilayotgan pedagogik model

Maqolaning eng muhim ilmiy natijalaridan biri sifatida quyidagi model taklif etiladi:





Ushbu modelning asosiy farqi shundaki, unda badiiy matnning o'zi yakuniy pedagogik vosita sifatida emas, balki kompetensiya rivojlanishiga olib boruvchi bosqichli metodik jarayonning boshlang'ich elementi sifatida qaraladi.

Ilmiy yangilik

Badiiy matnlarning lingvomadaniy salohiyati lingvistik, madaniy va interpretativ komponentlarning integratsiyasi asosida aniqlashtirildi. Badiiy matnlar asosida talabalarning lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishning mazmuniy, metodik, psixologik-pedagogik va tashkiliy-texnologik shart-sharoitlari o'zaro funksional bog'liqlik asosida tizimlashtirilib, ularni amalga oshirishning bosqichli metodik mexanizmi ishlab chiqildi. Badiiy matn asosida lingvomadaniy kompetensiyani rivojlantirishning metodik mexanizmi: aniqlash → interpretatsiya → qiyoslash → kommunikativ qo'llash → refleksiya ketma-ketligi asosida aniqlashtirildi.

Badiiy matnlarni tanlashning lingvomadaniy-didaktik mezonlari lingvomadaniy mazmun, autentiklik, til darajasiga moslik, interpretativ salohiyat, qiyosiy imkoniyat va didaktik qiymat mezonlari asosida tizimlashtirildi.

Lingvomadaniy kompetensiyaning shakllanishi badiiy matnni tushunish bilan cheklanmasligi, balki madaniy ma'noni aniqlashdan uni kommunikativ vaziyatda mustaqil qo'llashgacha bo'lgan faoliyatlar tizimi orqali amalga oshishi nazariy-metodik jihatdan asoslandi.

Tadqiqot natijasida:

1. Badiiy matnning lingvomadaniy salohiyati til birliklari, madaniy mazmun va interpretativ faoliyatning integratsiyasi asosida tavsiflandi.
2. Talabalarning lingvomadaniy kompetensiyasining bilim, lingvomadaniy, interpretativ, qiyosiy, kommunikativ va refleksiv komponentlari aniqlandi.
3. Lingvomadaniy kompetensiyani rivojlantirishning to'rtta pedagogik shart-sharoiti tizimlashtirildi.
4. Badiiy matnni tanlashning oltita asosiy mezoni belgilandi.
5. Badiiy matn asosida lingvomadaniy kompetensiyani rivojlantirishning bosqichli metodik mexanizmi ishlab chiqildi.
6. Taklif etilgan model kelgusida pedagogik tajriba-sinov orqali empirik tekshirilishi mumkin bo'lgan metodik gipoteza sifatida belgilandi.
7. Empirik tekshirish uchun model taklif qilindi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Badiiy matnlar ingliz tilini o'qitishda til ko'nikmalarini rivojlantirish bilan bir qatorda, talabalarning boshqa madaniyatni anglash, madaniy ma'nolarni interpretatsiya qilish va turli madaniy tajribalarni qiyoslash imkoniyatlarini kengaytiruvchi pedagogik vosita sifatida muhim ahamiyatga ega. Nazariy tahlil natijasida badiiy matnning lingvomadaniy salohiyati uning tarkibidagi alohida madaniy birliklar bilangina emas, balki ushbu birliklarning kontekstda o'zaro munosabati, badiiy obraz, ramz, metafora, tarixiy va ijtimoiy referensiyalar orqali kompleks tarzda ifodalanishi bilan belgilanadi.

Tadqiqotda talabalarning lingvomadaniy kompetensiyasi bilim, lingvomadaniy, interpretativ, qiyosiy, kommunikativ va refleksiv komponentlarning o'zaro aloqadorligi asosida talqin qilindi. Tadqiqotning asosiy natijasi sifatida badiiy matnlar asosida lingvomadaniy kompetensiyani rivojlantirishning mazmuniy, metodik, pedagogik-psixologik va tashkiliy-texnologik shart-sharoitlari tizimlashtirildi. Ularning samaradorligi har bir shart-sharoitning alohida mavjudligi bilan emas, balki yagona pedagogik tizimda o'zaro integratsiyalashuvi bilan belgilanadi.

Shuningdek, badiiy matn bilan ishlashning aniqlash → interpretatsiya → qiyoslash → kommunikativ qo'llash → refleksiya ketma-ketligi asosida tashkil etilishi lingvomadaniy kompetensiyani rivojlantirishning istiqbolli metodik mexanizmi sifatida taklif qilindi.

Tadqiqotda ishlab chiqilgan pedagogik shart-sharoitlar va metodik mexanizm oliy ta'limning ingliz tili va uni o'qitish bilan bog'liq filologik-pedagogik yo'nalishlarida badiiy matnlardan foydalanish samaradorligini oshirish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Shu bilan birga, mazkur maqolada taklif etilgan modelning samaradorligini yakuniy xulosa sifatida emas, balki keyingi empirik tadqiqot uchun ilmiy gipoteza sifatida qarash lozim.

Keyingi bosqichda ushbu model asosida talabalarning lingvomadaniy kompetensiyasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini ishlab chiqish, tajriba va nazorat guruhlarini shakllantirish hamda pedagogik tajriba-sinov orqali model samaradorligini statistik jihatdan aniqlash tadqiqotning istiqbolli yo'nalishlari hisoblanadi.



Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters, 1997.
2. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. 1980. Vol. 1. No. 1. P. 1-47.
3. Carter R., Long M.N. Teaching Literature. London: Longman, 1991.
4. Collie J., Slater S. Literature in the Language Classroom: A Resource Book of Ideas and Activities. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
5. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment - Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.
6. Deardorff D.K. Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization // Journal of Studies in International Education. 2006. Vol. 10. No. 3. P. 241-266.
7. Djurayev D.M. Xitoy tilida talabalarning lingvokulturologik kompetensiyasini shakllantirish. 13.00.02 - Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (tillar bo'yicha): pedagogika fanlari bo'yicha PhD dissertatsiyasi. Toshkent, 2019.
8. Duff A., Maley A. Literature. Oxford: Oxford University Press, 1990.
9. Hymes D. On Communicative Competence // Pride J.B., Holmes J. (eds.). Sociolinguistics. Harmondsworth: Penguin, 1972. P. 269-293.
10. Kramsch C. Context and Culture in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 1993. 295 p.
11. Krasnykh V.V. Etnopsixolingvistika i lingvokulturologiya. Moskva: Gnozis, 2002.
12. Lazar G. Literature and Language Teaching: A Guide for Teachers and Trainers. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
13. Maslova V.A. Lingvokulturologiya. Moskva: Akademiya, 2001.
14. McRae J. Literature with a Small "l". London: Macmillan, 1991.
15. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
16. Stepanov Yu.S. Konstanty: Slovar russkoy kultury. Moskva: Akademicheskij proekt, 2004.
17. Teliya V.N. Russkaya frazeologiya: semanticheskij, pragmaticheskij i lingvokulturologicheskij aspekty. Moskva: Shkola "Yazyki russkoy kultury", 1996.
18. Vorobyov V.V. Lingvokulturologiya: teoriya i metody. Moskva: RUDN, 1997. 331 s.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.